

HOZZÁSZÓLÁS BULÁNYI GYÖRGY: MAGYARSÁG ÉS MISZTIKA CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

Bulányi György *Magyarság és misztika* címen megszívlelésre méltó tanulmányt írt a *Vigília* 1941. májusi számába. Ehhez szeretnénk néhány reflexiót fűzni, mert rólunk, pálosokról is szó volt benne. Örömmel olvastuk azt a pár sort is, mert hasonló irányú és témájú írásokban idáig fájdalmasan kellett tapasztalnunk, hogy épp egyetlen magyar gyökerű rendünk csaknem hétszáz esztendő működését úgyszólván teljesen figyelmen kívül hagyták íróink, pedig elképzelhetetlen, hogy ez a nagy idő ne hagyott volna semmi nyomot a magyarság lelkének és műveltségének fejlődésében. Számos jel és dokumentum tanúskodik ennek ellenkezőjéről, de bizonyára másfélszázados száműzetésünk az oka, hogy kutatóink csaknem teljesen megfeledkeztek e rendről. Ám, hogy a tárgyra térjünk, épp e rend ősi múltjának kutatása közben dobbanhat elénk, mint az állítólagos földszagú magyar józanság s «túlzó» misztika- és metafizikamentesség eleven cáfolata. A Pálos-rend keletkezése a XIII. században tisztára kontemplatív talajon, a rendi fegyelem szigorúsága, mely a karthauziakéval vetekedve, azok rendi kiváltságait is biztosította tagjai számára, a pápák kegyessége folytán. Íme ez a rend mégis csak a vallásos magyar lélek legmélyéből sarjadt, a magyarság transzcendentális vágyából és igényéből s hogy később oly nagy szerepet játszott a nemzet történetében, sőt hogy a külföldet is meghódította, mi mást bizonyít, mint hogy igazán mélyről jött s igazi lelki szükségletből fakadt.

Prohászka Pilis-hegyén bolyongva megérezte e szent hegy misztikus jellegét, hol Boldog Özséb gyűjtötte össze - isteni látomástól ösztönözve — a szerte élő magyar remetéket. Ám ezen az egy csodás eseményen kívül alig találunk a rend számos szentéletű tagjai sorában misztikus megnyilatkozásokat s a szerzet is egyre inkább az aktív élet felé fejlődik, egyre jobban belekapcsolódva a magyar történelembe (s legszebb virágzását Nagy Lajos és Mátyás király korában érve el). Mohács katasztrófája után a rend másodvirágása már nem bontakozhat ki teljesen, mikor az eltörlés minden szép újraindulását eltiporja. Összegezve tehát rövid áttekintésünket, igazolva látjuk Bulányi György finom megkülönböztetését, hogy a magyar lélek nem látszik eleve alkalmatlannak a misztikára, ám annak zavartalan kifejlődését (spanyol, vagy francia, vagy német mintára) sok minden késleltette és akadályozta, melynek legfőbb okát történelmünk viharos nyugtalanságában, emlékeink és hagyományaink barbár pusztulásában kell keresnünk. S ha feltűnő tényekkel s kiemelkedő egyéniségekkel nem is tudjuk mindig igazolni misztikus lelkületünket, alkalmatlanságunk hangoztatása annál is inkább igazságtalannak tetszik, mert ázsiai élményeink, parasztjaink ősi nyugalma, szófukarsága, természetszeretete valósággal «predesztinál» a kontemplatív és misztikus hajlandóságokra, bár a századok során inkább vérehullásával, mint nyugalmas szemlélődésével kellett védenie földjét.

Ezeket szerettem volna az értékes tanulmány margójára feljegyezni még.